

TAMMI

HEIKKI PURSIAINEN

OLETTE

KAIKKI

VÄÄRÄSSÄ

YHTEISKUNNALLINEN KESKUSTELU SUOMESSA

HEIKKI PURSIAINEN

OLETTE
KAIKKI
VÄÄRÄSSÄ

YHTEISKUNNALLINEN KESKUSTELU SUOMESSA

TAMMI

HELSINKI

© HEIKKI PURSIAINEN JA TAMMI 2019

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-0387-4

PAINETTU EU:SSA

Miialle, joka on harvoin väärässä.

Sisällys

ESIPUHE	9
1 YHTEISKUNNAN VELKA ANTTI NYLÉNILLE	11
2 JARI EHRNROOTH – KÖYHÄN MIEHEN OIKEISTO- INTELLEKTUELLI.....	33
3 TUNKEUDUN USCHANOVIN JA VARTIAISEN KESKUSTELUUN.....	59
4 KÄYMÄLÄETIIKASTA.....	83
5 MILLAINEN MAAILMA EI AINAKAAN OLE, JOS ILMASTONMUUTOKSEN TORJUNTA ONNISTUU?.....	97
6 POLITIIKASTA-LEHTI, STAR TREK -REPLIKAATTORI JA HOLOKANSI	121
7 REPLIKAATTORIT, OSA II: ILMAISET FILLARIT	141
8 MISTÄ RAHA TULEE, JA MIKSI SILLÄ EI OLE HIRVEÄSTI VÄLIÄ	151
9 SORI, TEIVO TEIVAINEN, SOSIALISTI EI VOI OLLA LIBERAALI	179
10 ALEXANDER STUBB JA SUVAITSEVAISUUDEN LOGIIKKA ..	195
11 PALJON ASIAA YHDESTÄ SIXTEN KORKMANIN VIRKKEESTÄ.....	215
LÄHTEET.....	229

Esipuhe

Ensimmäinen kirjani *Paska Suomi* syntyi, kuten nimestä voi päätellä, oikeamielisen isänmaallisen raivon vallassa. Kustantajani toivoi, että olisin jatkanut kirjoittamista paska-teemalla ja vain suunnannut raivoni johonkin toiseen aiheeseen. Mutta huomasin itse, että raivoni oli laantunut, enkä sitä paitsi halunnut enää kirjoittaa paskakirjoja, ainakaan sellaisia, joilla on jo nimessään sana ”paska”.

Kävin siis neuvotteluja kustantajan kanssa, ja lopulta kompromissina päädyimme nykyiseen nimeen *Olette kaikki väärässä*. Tuskailin senkin kanssa, koska myös tuo nimi huokuu jonkinlaista vihaisuutta. En halunnut kirjoittaa kirjaa, jossa kaikki muut tuomittaisiin ylimielisesti ja suoraviivaisesti väärässäolijoiksi.

Mutta nyt kun katselen syntyneen kirjan sisältöä, huomaa nimen olevan sittenkin aika hyvä. Vaikka olen pyrkinyt aiempaa keskusteluvampaan kirjoitustapaan, suurin osa tämän kirjan sisällöstä on juuri sitä, mihin nimi viittaa: sen osoittamista, että joku on minusta väärässä. Alaotsikon mukaisesti olen sisällyttänyt kirjaan monipuolisen valikoiman esimerkkejä suomalaisesta julkisesta keskustelusta. Valikoima ei ole kattava, mutta minusta se on monella tavalla edustava.

Kun sanon muiden olevan väärässä, en tietenkään ole varma, olenko aina itse oikeassa. Haluan myös todeta arvostavani suuresti kaikkia henkilöitä, joiden väärässä-olosta puhun tässä kirjassa. He ovat kaikki väärässä mielenkiintoisilla tavoilla eivätkä koskaan *täysin* väärässä.

Kirjani onkin syntynyt aidosta halusta vuoropuheluun ihmisten kanssa aiheista, jotka koen merkittäviksi.

Mutta mitäpä sitä peittelemään, väärässähän he ovat.

1

Yhteiskunnan velka Antti Nylénille

Kirjoitan kirjailijan tuskasta.

Älkää pelätkö, en kirjoita omasta keskiluokkaisen perheenisän vaatimattomasta ahdistuksesta tekeillä olevan kirjansa äärellä. Kirjoitan sen sijaan kuuluisan esseistin Antti Nylénin paljon kiinnostavammasta ahdistuksesta.

Useat tuntemani henkilöt, joiden arvostelukykyyn luotan täydellisesti, ovat sitä mieltä, että Antti Nylén on sukupolvensa eli oman sukupolveni parhaita esseistejä, ellei paras. Olen vakaasti päättänyt tutustua hänen tuotantoonsa, kunhan sopiva aika siihen vapautuu. Tähän saakka kirjallinen harrastuneisuuteni, sikäli kuin sellaisesta kannattaa puhua, on suuntautunut muualle kuin kotimaiseen esseeseen.

Nylén nousikin tietoisuuteeni suuremmissa määrin vasta kun aloin itse esiintyä hänen kirjoissaan. Tai nyt liioittelen: olen toistaiseksi esiintynyt vain yhdessä hän teoksistaan, *Häviö*-nimisessä monologin muotoon kirjoitetussa kirjan mittaisessa esseessä.*

* Nylén (2018).

Nylén luonnehtii minua oikein

Häviössä Nylén kritisoi kulttuurin rahoittamisesta esittämiäni näkemyksiä omasta taiteilijan näkökulmastaan. Itsetuntoani tietysti mairitteli, kun tieto vaatimattomista pyrinnoistäni oli kantautunut Nylénin kaltaisen merkittävän kirjailijan havaintopiiriin.

Tiedän hyvin, että kulttuurin rahoitusta koskevat lausuntoni ovat saaneet julkisuutta lähinnä, koska ne poikkeavat suomalaisesta valtavirrasta, eivätkä välttämättä syvällisyytensä vuoksi. Tiedän myös, että monet taiteilijat ovat näkemysistäni eri mieltä. Heillä voi olla ihan hyviä perusteluja eriävään mielipiteeseensä.

Niinpä en yllättynyt ollenkaan kuullessani, että minut esitetään Nylénin kirjassa kriittisessä valossa. Itse asiassa odotin ja toivoin, että hän repisi minut kappaleiksi sääli-mättömän tarkkanäköisellä ajattelulla ja taitavalla sanankäytöllä. Nämä ovat ilmeisesti Nylénin tavaramerkkejä. *Häviön* Helsingin Sanomiin arvostellut Oskari Onninen esimerkiksi luonnehtii, että Nylénin ”sanasto leikkelee vastaantulijat liioitelmilla”.* Ehdin jo (epäilemättä narsistisesti) toivoa, että minusta tulisi yksi tämän nerokkaan esseistin leikkelemistä vastaantuliyoista.

Mutta Nylénin kirja oli tässä suhteessa pettymys. Nylén kirjoittaa seuraavaa (suvaitkaa pitkä lainaus, tämä on ensimmäinen kerta, kun esiinnyn merkittävässä kirjallissessa tuotteessa):

”Otetaan vaikka Heikki Pursiainen. Pahoittelen, jos olette jo unohtaneet hänet. Tämä äärioliberalistinen *funtsailija*

* HS (2018).

[kursivointi omani, H. P.] julkaisi vuonna 2017 kirjan nimeltä *Paska Suomi* (vain vähän hirveämpi nimi kuin *Häviö*) ja teki mediajulkisuudessa pienen turneen kalliiseen nuorisomuotiin pukeutuneena. Toukokuussa Helsingin Sanomat painoi Suomi 100 -teemasivuille hänen esseensä, eräänlaisen kirjallisen pellehypyn, jossa hän 'täräytti' vaatimalla taiteen valtiontukien lakkauttamista sen vuoksi, että taiteen 'vapaus' kärsii niistä niin kovasti. (Pursiainen näkee vapautta vain siellä, missä hän näkee kapitalismiakin)."

Nylén toteaa esittelyssään minusta kolme asiaa, jotka sinänsä ovat totta.

Ensimmäinen on se, että suuri osa ihmisistä ei muista minua, jos on koskaan minusta tiennytkään. En ole samanlainen merkkihenkilö kuin Nylén, jonka kuuluisuus ja menestys on helposti todennettavissa esimerkiksi *Häviöstä* itsestään. Se nimittäin sisältää laajamittaisen selostuksen Nylénin voittamista palkinnoista ja muista hänen saamisistaan huomionosoituksista, hänen kirjojensa myynnistä, hänestä tehdyistä graduista ja niin edelleen. Nylén kertoo *Häviössä* myös, että hän saa ihailijoiltaan kirjeitä ja rakkautentunnustuksia. Hän mainitsee, että ihmiset, joita hänen taiteensa on koskettanut, lähestyvät häntä Prismoissa ja baareissa. Nylén on jopa googlannut itsensä viimeksi peräti kymmenen vuotta sitten, koska on niin menestynyt, ettei hänen enää tarvitse huolehtia imagostaan.

Nylén pyrkii tietysti kertomaan tästä kaikesta itseironisesti, niin ainakin kuvittelen. Mutta ironian taju ei lainkaan estä Nyléniä olemasta perinpohjainen. Ironista saavutusten luetteloa riittää sivutolkulla.

Mikään tässä ei tee vähemmän todeksi sitä Nylénin havaintoa, että häneen verrattuna harva on kuullut

minusta. Aivan ilman itseironiaa joudun toteamaan, että en ole koskaan voittanut palkintoja, että *Paskan Suomen* myyntiluvut olivat vaatimattomat. En usko, että kukaan on koskaan tehnyt minusta gradua tai edes ammattikorkeakoulun lopputyötä. Saan myös olla rauhassa kapakoissa ja marketeissa. Googlailen itseäni harvakseltaan, mutta useammin kuin kymmenen vuoden välein. Olen Nyléniin verrattuna siis paitsi menestykseltäni vähäinen myös epävarma.

Toinen Nylénin havaitsema tosiseikka on se, että pukeudun aika naurettavasti ikäni (44) huomioon ottaen. Kuten Nylén toteaa, pukeudun usein nuorisomuotiin. Luonnehtisin tosin vaatteiden hintatasoa maltilliseksi enkä kalliiksi toisin kuin Nylén. Pysin myös käymään alennusmyynneissä, kerron sen tässä nyt ihan rehellisesti. Viehtymykseni nuorisovaatteisiin juontaa juurensa ajalle, jolloin menestystasoni oli vielä nykyistäkin alhaisempi. Aikaan, jolloin Nylén ei ollut vielä kuullut minusta, mutta oli varmaankin itse saanut jo useita palkintoja. Kun tutkijanurani ajautui umpikujaan, halusin erottautua edes jollakin ja valitsin riikinkukkomaiset typerät vaatteet.

Mutta tämä on selittelyä. Ei ole epäilystäkään, että aidon esteetikon silmissä vaatteeni ovat aika karmeita ja epäsoivia ikäiselleni. En tiedä, miten Nylén pukeutuu, miten ihmeessä voisinkaan? Mutta kuvittelen hänet mielesäni nuhjuisen tyylikkäissä pariisilaistyyppisissä vaatteissa Gauloise sormissaan, kellastuneeseen muistikirjaan vimmatusti kirjoittamassa. Hänellä on päässään varmaankin jonkinlainen päähine, yllättävä, mutta ei liian. Tietenkin solmio, mutta löysällä. Kenties hänen valkoisen paitansa rinnoilla on melkein näkymätön Pastis-tahra.

Kolmas Nylénin aivan oikea havainto on, että olen häneen verrattuna kirjallinen harrastelija, ”funtsailija”. En nyt ehkä itse olisi luonnehtinut Helsingin Sanomissa julkaistua kulttuuritukia käsittelevää esseetäni sentään aivan ”pellehypyksi”, mutta esseepoloisellani ei varmasti voiteta Kalevi Jäntin palkintoa, siitä ei kirjoiteta graduja eikä se herätä tunteita Prismassa.

Mitä Nylén ehkä väittää?

Nylén kuvailee minua siis melko todenmukaisesti kirjassaan. Juuri tämä oli minulle pieni pettymys. Olin toivonut tulevani leikellyksi liioitelmilla, mutta Nylén ei ollut juuri vaivautunut liioitteluun kohdallani. Odotukseni olivat varmaan liian korkealla.

Häviössä on paljon kohtia, jotka vetosivat minuun. Nylén esimerkiksi kertoo taitavasti niistä elämänsä käännteistä, jotka tekivät hänestä kirjailijan ja yleisemmin sen, mitä hän on. Vaikka tiemme ovat sittemmin kulkeneet aivan eri suuntiin, Nylénin kirjalliseen menestykseen ja omani nuorisovaatteissa koreilevaan unohdukseen, olen tunnistanut jotakin tästä hänen nuoruuskuvauksestaan.

Mutta varsinaisissa asiakysymyksissä Nylén ei ole yhtä tarkkanäköinen.

Ennen kuin käsittelen niitä, myönnän heti alkuun, että *Häviö* on kirjallinen teos eikä sen tarkoitus ole olla yksinkertainen poliittinen pamfletti. Nylénin tasoinen kirjailija punoo teoksiinsa hienovaraisesti erilaisia tasoja ja merkityksiä, hän ei vasaroi lukijan päähän yhtä yksinkertaista pointtia toisin kuin minä omissa pellehypyissäni. *Häviö* pyrkii myös koko ajan pitämään ironista etäisyyttä kaikkiin

käsitlemiinsä asioihin. Joskus tämä onnistuu paremmin, joskus huonommin. Mutta ironia tietysti tuo entistäkin enemmän tulkinnanvaraisuutta Nylénin sanomisiin.

Näistä syistä Nylénin kirjan käsitleminen ikään kuin siinä osallistuttaisiin yhteiskunnalliseen tai poliittiseen keskusteluun selkeillä väitteillä tai vaatimuksilla ei tee sille oikeutta.

Kirjallisen vuoropuhelun käyminen Nylénin kanssa on kuitenkin tavanomaistakin kauempana omalta pätevyys-alueeltani, joten joudun käymään keskustelua omalla tavallani. Aion siis mahdollisesti teokselle väkivaltaa tehden tislata siitä irti kaksi keskeistä asiaa, kaksi väitettä, jotka Nylén teoksessa esittää. Kaksi väitettä, jotka minusta ovat tärkeitä, tärkeitä ja vääriä.

Ensimmäinen niistä on se, että suomalainen yhteiskunta, maailma tai universumi laajemmin on velkaa Nylénille elannon kirjailijana. Nylén laajentaa kirjansa edetessä oikeuden koskemaan kaikkia muitakin taiteilijoita.

Mutta suuri osa kirjasta on lukijan vakuuttamista siitä, että Nylénille kuuluu verorahoista maksettava ”palkka” siitä, mitä hän tekee. Kysymys ei siis ole siitä, että Nylén vaatisi itselleen kaikille yhtä lailla kuuluvia sosiaalitukia tai muita tulonsiirtoja, vaan siitä että hänen pitäisi saada erityiskohtelua, koska on taiteilija. Nylén sanoo suoraan, että suomalainen yhteiskunta on hänelle velkaa.

Toinen, filosofisesti kiinnostava Nylénin väite on, että ihmiset eivät tee valintoja. Kukaan ei esimerkiksi pääty ryhtyä taiteilijaksi. Hänen mukaansa on käsittämätön ajatus, että ihmisen elämän tärkeät asiat voitaisiin nähdä tietoisina valintoina.

"ETHÄN SÄ NOIN VOI SANOA!"

Suomessa taloudesta ja yhteiskunnasta puhuvat ovat aika usein väärässä.

Olette kaikki väärässä on kirja suomalaisesta julkisesta väärässäolosta. Se kertoo, kuka on väärässä, miten ja miksi. Mukaan on päässyt olemalla väärässä jollakin kiinnostavalla ja epäilmeisellä tavalla. Tavalla, joka pakottaa väittämään vastaan, keskeyttämään ja puhumaan päälle.

Kirjassa ovat väärässä niin oikeistolaiset, vasemmistolaiset, poliitikot, intellektuellit, bloggaajat, tviittaajat, aktivistit, kirjailijat kuin tutkijat. Joukkoon mahtuu suomalaisen julkisen keskustelun kärkinimiä Antti Nylénistä Sixten Korkmaniin.

Olette kaikki väärässä keskustelee yhtä kiihkeästi taloustieteestä kuin ravintolan vessajonoistakin. Se on kuin kiivaan kapakkakeskustelun puheenvuoro, joka kovaäänisyydestään huolimatta pyrki aitoon vuoropuheluun hyvässä seurassa.

9 789520 403874

www.tammi.fi

32.182

ISBN 978-952-04-0387-4

Päällys: Timo Numminen